

N:o 25.

Ank. till Riksd. kansli den 14 maj 1909, kl. 5 e. m.

Första Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 13) med anledning af Andra Kammarens fattade beslut om ändring af lasaretsstadgans bestämmelser rörande tillsättandet af underläkare vid lasarett.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 205, hafva herr *L. J. Jansson* i Djursätra *m. fl.* hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lasaretsstadga, att lasaretsdirektion, som så önskar, måtte erhålla rätt att med legitimerad läkare träffa aftal om underläkartjänstens bestridande under en tid ej öfverstigande fem och ej understigande tre år, med uppsägningsrätt å ömse sidor och med rätt för direktionen att för den sålunda antagna läkaren utfärda förordnande.

Till stöd för denna motion hafva motionärerna anført följande:

»Enligt gällande förordning om landsting tillkommer det denna myndighet, bland annat, att besluta om hälso- och sjukvården inom länet. Denna uppgift ha ock som bekant landstingen i allmänhet under de senaste årtiondena omfattat med stigande intresse, som tagit sig uttryck i uppförande af storartade och tidsenliga lasaretsbyggnader i förening med sträfvande att jämväl i öfrigt åstadkomma den bästa möjliga sjukvård — allt bärande vittne om den uppfattningen, att endast det bästa är godt nog åt de sjuke.

Motionärernas motivering.

Som exempel på sådan offervillighet må äfven ifrån vårt håll anföras, att inom det län, vi tillhöra, nämligen Skaraborgs, nybyggts icke mindre än tre större lasarett med ett rätt betydligt antal sjuksängar i hvardera.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 25 Häft. (N:o 25).

Då landstingen sålunda underkastat sig så betydliga kostnader för dessa sina sjukvårdsanstalters såväl anläggning som årliga underhåll, har detta gifvetvis skett under förhoppning, att de sjuke och lidande, såvidt ske kunde, därstädes måtte finna bot eller lindring.

Om denna lasarettsväsendets betydelsefulla uppgift likväl skall kunna förverkligas på ett tillfredsställande sätt, kräfvdes härför, såvidt vi förstå, icke blott tidsenliga lokaler och erforderlig materiel samt en insiktsfull och för sjukvården intresserad administration, utan ock framstående och för behofvet tillräckliga läkarekrafter.

I allmänhet synas lasarettsläkarebefattningarna blifvit besatta med framstående och i sitt kall skicklige män, och där denne ensam kunnat utöfva hela läkarevården inom lasaretten, torde ock alla rimliga anspråk på sådan vård blifvit uppfyllda.

Vid de större lasaretten, där anstaltens läkare är i behof af underläkare, har det visat sig synnerligt svårt att kunna få denna angelägenhet på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordnad. Anledningen härtill synes tidtals bero därpå, att tillgången på unga läkare torde vara mindre, dels därpå att de skickligare söka andra, mera inkomstgifvande befattningar och dels därpå, att ordningen för ansökan till befattningen och tillvägagångsättet vid utnämningen torde befinnas olämpliga. Hvad den senast anmärkta olägenheten vidkommer, tillåta vi oss att till belysning däraf påminna om några bestämmelser i lasarettstadgan angående tillsättande af underläkare. Därom heter det bland annat, att sedan ansökningar till lasarettsdirektionen inkommit och lasarettsläkaren däröfver afgifvit sitt yttrande, skall direktionen å förslag uppföra tre bland de sökande, därest så många sig anmält, med förord för någon af de sökande;

att, sedan samtliga handlingar insändts till medicinalstyrelsen, styrelsen för någon af de sökande utfärdar förordnande för viss tid, dock icke öfver tre år; och

att det åligger underläkaren att vid sjukvården tillhandagå vederbörande lasarettsläkare samt att närmast under honom ombesörja och hafva tillsyn öfver de sjukas behandling, så ock att vid tillfälligt förfall för lasarettsläkaren uppehålla dennes tjänst.

Häraf torde sålunda framgå, att lasarettsläkaren och direktionen, som i första hand äro intresserade af att få underläkaretjänsten väl besatt, likväl därvid ha alltför obetydligt inflytande, men ha däremot ovillkorlig skyldighet att mottaga den, som medicinalstyrelsen förordnar, äfven om denne är ytterst olämplig för befattningen, och att sedan behålla honom i tre år, därest han ej förr finner sig vilja afgå från tjänsten.

Vidare är utnämningen förenad med synnerligt långt dröjsmål, enär sökande kan klaga såväl öfver förslaget som öfver utnämningen, hvartill kommer att ingen tid är föreskrifven, inom hvilken efter förslagets upprättande medicinalstyrelsen är skyldig att verkställa utnämningen. Till och med om endast en sökande har anmält sig och denne blott befinner inneha godkänd examen, men för öfrigt är för tjänsten nästan oandvändbar, har medicinalstyrelsen att förordna och lasarettsdirektionen att mottaga honom.

Inträffar någon gång, att lasaretten lyckas erhålla någon synnerligt skicklig och för tjänsten duktig läkare, stannar denne i regeln endast en kortare tid eller intill dess han erbjudes en mera aflönad befattning, måhända med utsikt att där få stanna för framtiden, eller bosätter han sig som praktiserande läkare.

Mot nu anmärkta missförhållanden torde kunna göras den erinran, att om lönen för befattningen höjes, skulle mera kompetenta och antagligen flera sökande anmäla sig. Men äfven om denna erinran har skäl för sig, torde det framför allt böra beaktas, att så länge lasarettsdirektionen som landstingets representant ej har någon annan medbestämmande rätt vid underläkarens tillsättning än ett i flesta fall betydelselöst förord, kan ej rimligtvis begäras, att landstingets utgifter skola höjas endast för att i många fall förbättra löneförmånerna för till och med sådana underläkare, som direktionen helst önskade slippa mottaga.

Det bästa sättet för frågans lyckliga lösning föreställa vi oss därför skulle vara, att lasarettsdirektion, som så önskade, erhåller rätt att med eller utan ansökan träffa aftal med underläkaren om såväl löneförmånerna som tjänstetiden, hvilken sistnämnda såvidt möjligt borde utsträckas till fem eller åtminstone till tre år, med tre månaders uppsägningsrätt å ömse sidor. Vid behandling af fråga rörande tillsättande af underläkare borde ock föreskrifvas, att lasarettsläkaren därvid må hafva samma befogenhet vid fattande af beslut som annan ledamot i direktionen.

Denna ändring skulle ju hvarken medföra någon rubbning i nu gällande kompetensvillkor eller innebära fara för att underläkaretjänsten kunde komma att anförtros åt olämpliga personer.

I Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26 yttras:

Den föreliggande motionens syfte är att genom vissa ändringar i den nu gällande lasarettstadgan af den 18 oktober 1901 söka undanröja ett af de hinder, som enligt motionärernas mening stå i vägen

*Andra
Kammarens
utskotts
yttrande.*

för erhållande af kvalificerade underläkare vid länslasarett, nämligen de föreskrifna formerna för tillsättningen af underläkartjänster, hvilka dels föranleda synnerligen långt dröjsmål, dels lämna vederbörande lasarettsdirektion alltför obetydligt inflytande genom ett »i flesta fall betydelselöst förord».

De åsyftade ändringarna, hvilka afse stadgans § 32 (se bilagan), borde enligt motionärernas mening gå i den riktningen, att lasarettsdirektionerna själfva skulle kunna träffa aftal med legitimerad läkare om underläkartjänsts bestridande under högst fem lägst tre år med ömsesidig uppsägningsrätt, hvarvid förordnandet för den antagne läkaren skulle utfärdas af direktionen, med andra ord dessa tjänsters tillsättande skulle helt och hållet undandragas medicinalstyrelsens inflytande.

Hvad detta innebär är lätt att inse. Underläkartjänsterna vid länslasarett äro att anse såsom utbildningsplatser för blifvande lasarettsläkare, och om äfven de större länslasarett ställa helt andra kraf på sina chefläkares utbildning, än som kan tillgodoses genom tjänstgöring såsom underläkare vid icke-kliniska sjukhus, så rekryteras dock de mindre länslasarettens och sjukstugornas läkare hufvudsakligen ur denna grupp af underordnade tjänsteläkare, och redan ett års tjänstgöring såsom underläkare ger åtminstone formell kompetens till lasarettsläkartjänst (stadgan § 21 mom. 1.) Häraf lärer väl framgå betydelsen af att rikets högsta myndighet för den offentliga sjukvården har medbestämmanderätt vid underläkarnas anställande. Att vederbörande lasarettsdirektions förord skulle vara »i flesta fall betydelselöst» motsäges af det faktum, att medicinalstyrelsen endast i ytterst sällsynta undantagsfall frångått dylikt förord.

Bland tjänsteläkarna i riket gå sträfvandena alltmer ut därpå, att medicinalstyrelsen skall vara den myndighet, från hvilken de erhålla sina fullmakter och utan hvilken de icke kunna skiljas från sina befattningar i kommuns eller institutions tjänst, ett önskemål, som angående extra provinsialläkarne framhållits af kungliga kommitténs för provinsialläkardistriktens omreglering m. m. i dess betänkande af den 17 juli 1907.

»Till och med om endast en sökande har anmält sig och denne blott befinnes ha godkänd examen, men för öfrigt är för tjänsten nästan oanvändbar, har medicinalstyrelsen att förordna och lasarettsdirektionen att mottaga honom», säga motionärerna. Så är emellertid icke förhållandet. Väl är hvarje legitimerad läkare formellt kompetent att erhålla underläkartjänst vid länslasarett, och på grund af det obetydliga antal sökande till vissa af ifrågavarande befattningar torde väl styrelsen

stundom nödgas förordna föga kvalificerade sökande, men dock icke under alla förhållanden. Helt nyligen inträffade följande: till underläkartjänsten vid ett länslasarett hade anmält sig en enda sökande, legitimerad läkare; med öfverlämnande af ansökningshandlingarna hemställde direktionen hos medicinalstyrelsen om förordnande för denne, men styrelsen, som kände mer om den sökande, än hvad några som helst ansökningshandlingar kunna visa, vägrade på anförda skäl att utfärda det begärda förordnandet (medicinalstyrelsens protokoll 22 mars 1909 § 39). Å andra sidan kunna fall tänkas förekomma, där lasarettsdirektion har noggrannare kännedom om den sökande än medicinalstyrelsen.

Då motionärerna påstå, att direktion har »ovillkorlig skyldighet» att behålla underläkare under den tid, för hvilken han af medicinalstyrelsen förordnats, »äfvén om denne är ytterst olämplig för befattningen», så hafva de förbisett lasarettstadgans § 26 (se bilagan), som enligt § 32 mom. 4 äfvén gäller underläkares försättning ur tjänstgöring.

Att underläkartjänsterna vid våra länslasarett, trots de i förhållande till kompetensfordringarna ofta ganska goda löneförmånerna icke äro eftersökta, beror på flera omständigheter. De bäst aflönade af dessa platser äro icke de mest eftersökta, helt enkelt därför att de sökande själfva betrakta dem såsom utbildningsplatser, i hvilket afseende de olika lasarettens erbjuda högst varierande förmåner, beroende på den öfverordnade läkares uppfattning härvidlag. Vidare sammanhänger detta också med frågan om rätten till tjänstårsberäkning, som i fråga om underläkare är begränsad till trenne år (kungl. instruktionen för läkare den 31 oktober 1890 § 57 mom. 4 enligt kungl. kungörelsen 13 mars 1903), en föreskrift, som just afser att genom tätare ombyte af dessa tjänsters innehafvare bereda yngre läkare rikare tillfällen att förvärfva sjukhusutbildning. Endast i undantagsfall kommer alltså den, som fullgjort trenne års tjänstgöring såsom underläkare, att fortsätta i dylik egenskap, en omständighet, som särskildt bör tagas i betraktande vid sträfvan att erhålla högre kvalificerade underläkare vid länslasarett.

Att ombyten ske betydligt oftare, än som afses med ifrågavarande föreskrift, är naturligtvis sammanhängande såväl med utbildningsmöjligheterna vid det ena eller andra lasarettet som ock med förhållandet mellan antalet tjänster och antalet läkare i vårt land öfver hufvud taget.

Motionärerna framhålla underläkarlönernas höjande såsom en utväg, men tillägga, att därigenom ställningen skulle förbättras »till och

med för sådana underläkare, som direktionen helst önskade slippa mot- taga». Naturligtvis kan en direktion ej föreskrifva andra än lasarets- stadgans kompetensvillkor, men intet hindrar, att — såsom äfven skett — högre lön utlofvas för högre kvalificerad innehafvare.

För närvarande är ett af särskilda sakkunnige utarbetadt förslag om obligatorisk assistenttjänstgöring å sjukhus såsom villkor för be- hörighet till ett flertal läkarbefattningar beroende på Kungl. Maj:ts pröfning. Denna frågas lösning kommer med all sannolikhet att i hög grad inverka på länslasarettens underläkarfråga.

Hvad tidsutdräkten vid tillsättandet beträffar, gälla ju samma be- stämmelser som i fråga om andra med tjänstårsrätt förenade läkar- befattningar. En ansökningstid af trettio dagar motsvarar ett vedertaget bruk, att den i fråga åtminstone om vissa läkartjänster lämpligen skulle kunna något förkortas, vill utskottet icke bestrida. Hvad direktionernas handläggning af dylika ärenden beträffar, så ligger det ju helt och hållet i deras hand att snabbt expediera sådana, och i afseende på den tid medicinalstyrelsen brukar använda för ifrågavarande ärenden torde icke någon berättigad anmärkning kunna göras. Hvad beträffar den tid, som åtgår, för att förordnandet skall vinna laga kraft, så återfinnes före- skriften därom i en kungl. förordning af den 16 december 1866 och icke i lasaretsstadgan, hvaremot denna föreskrifver, att »underläkare är skyldig tillträda sin tjänst senast en månad efter det förordnandet vunnit laga kraft», en föreskrift, som sällan torde spela någon roll i praktiken, då lasaretsläkarna i regeln tillträda sina befattningar snarast möjligt och oftast innan förordnandet, som i regeln omfattar tiden från och med beslutsdagen, vunnit laga kraft.

Af anförda skäl finner utskottet det nuvarande tillsättnings sättet lämpligare än det af motionärerna föreslagna. Till dess frågan om obligatorisk sjukhustjänstgöring för flertalet tjänsteläkare blir afgjord, bör enligt utskottets mening ingen annan ändring i nu gällande före- skrifter ske, än att medicinalstyrelsen måtte erhålla rätt att på fram- ställning af lasaretsdirektion, som icke finner någon sökande lämplig, medgifva förnyadt ledigförklarande af underläkartjänst.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer Andra Kammarens utskott, att Andra Kammaren för sin del i anledning af förevarande motion n:o 205 ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lasaretsstadga, att medicinalstyrelsen erhåller rätt att på framställning af lasaretsdirektion, oaktadt formellt

kompetent sökande anmält sig, medgifva förnyadt ledigförklarande af underläkartjänst.

Denna hemställan blef af Andra Kammararen bifallen, hvarför beslutet delgifvits Första Kammararen, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet hemställer under åberopande af de af Andra Kammarens utskott anförda skälen, *Utskottets yttrande.*

att Första Kammararen ville biträda Andra Kammararens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 13 maj 1909.

På utskottets vägnar:

A. WACHTMEISTER.

Bilaga.

Ur Kungl. Maj:ts nådiga lasaretsstadga den 18 oktober 1901.

§ 26.

Mom. 1. Förekommer anledning till anmärkning om lasaretsläkare för felaktighet eller försummelse i tjänsten, må direktionen, om så pröfvas nödigt, därom göra anmälan hos medicinalstyrelsen.

Mom. 2. Är läkarens felaktighet eller försummelse af den beskaffenhet, att det för sjukvårdens behöriga uppehållande varder nödigt, att läkaren försättes ur tjänstgöring, äger medicinalstyrelsen därom besluta samt föranstalta, att tjänsten mot skäligen aflöning, som det åligger läkaren bestrida, varder genom vikarie uppehållen. I sammanhang därmed skall medicinalstyrelsen föranstalta jämväl om läkarens ställande under åtal eller ock, därest sådant anses lämpligare, hos Kungl. Maj:t göra anmälan om förhållandet.

§ 32.

Mom. 1. Anses underläkaretjänst böra vid lasarett inrättas, äger direktionen att, med uppgift å de för tjänsten anslagna löneförmåner, därom hos Kungl. Maj:t göra framställning, som skall till medicinalstyrelsen insändas och af styrelsen med eget utlåtande till Kungl. Maj:t öfverlämnas.

Mom. 2. För behörighet till underläkaretjänst fordras att vara legitimerad läkare.

Mom. 3. Skall underläkaretjänst tillsättas, har direktionen att genom kungörelse, som bör i allmänna tidningarna tre gånger införas, tillkännagifva, att till medicinalstyrelsen ställd ansökning till befattningen skall före klockan tolf å trettionde dagen efter den, då kungörelsen första gången varit offentliggjord, till direktionen ingifvas; börande i kungörelsen särskildt angifvas löneförmånerna.

Öfver inkomna ansökningar skall vederbörande lasarettsläkare afgifva sitt yttrande, hvarefter direktionen å förslag uppför tre bland de sökande, därest så många sig anmält, med förord för någon af de sökande.

Samtliga handlingar insändas därefter till medicinalstyrelsen, som för någon af de sökande utfärdar förordnande för viss tid, dock icke öfver tre år.

Underläkare är skyldig tillträda sin tjänst senast en månad, efter det förordnandet vunnit laga kraft.

Mom. 4. Beträffande felaktighet och försummelse i tjänsten af underläkare gäller i tillämpliga delar hvad i § 26 stadgas om lasarettsläkare.

Mom. 5. Underläkare bör vara boende inom lasarettet; honom åligger att vid sjukvården tillhandagå vederbörande lasarettsläkare samt att närmast under honom ombesörja och hafva tillsyn öfver de sjukes behandling, och äger han därför att åtnjuta lydnad och hörsamhet af lasarettets betjäning i allt hvad tjänsten rör.

Vid tillfälligt förfall för lasarettsläkaren har underläkaren att uppehålla dennes tjänst.

Anses utöfver dessa bestämmelser särskild instruktion för underläkare behöflig, äger direktionen att efter lasarettsläkarens hörande uppgöra förslag till sådan instruktion och underställa densamma medicinalstyrelsens pröfning och fastställelse.